

Strana zelených - odpovědi na otázky na politické subjekty kandidující v podzimních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR týkající se problematiky vysokého školství v ČR, jeho kvality a konkurenceschopnosti

Mgr. Matouš Vencálek- volební lídr Strany zelených v Jihomoravském kraji, zástupce vedoucí Odborné sekce Strany zelených pro vzdělávání a vědu

1. **Česká republika dlouhodobě zaostává ve financování vysokého školství za průměrem zemí OECD (v celkových výdajích na terciální vzdělávání se ČR v roce 2016 pohybovala pouze kolem 64 % průměru zemí OECD). Jakými opatřeními hodláte toto dlouhodobě trvajícím zaostávání ČR napravit?**

Posílení financování vzdělávání a vědy je investicí do budoucnosti. Stejně jako v případě nižších stupňů vzdělávacího systému proto pokládáme navýšení celkového objemu prostředků do této oblasti ze státního rozpočtu za klíčové.

2. **Jak se budete snažit ovlivňovat a řídit kvalitu vzdělávání v oblasti vysokého školství, včetně zajištění efektivního fungování Národního akreditačního úřadu a naplňování mezinárodních standardů v této oblasti? Budete uvažovat o optimalizaci počtu VŠ? Plánujete zavedení školného na vysokých školách? Kdy? Pro koho?**

- Provedeme revizi financování vysokého školství tak, aby respektovalo stejnou důležitost obou jeho základních složek – vzdělávání i výzkumu – a školy nebyly vystavovány nadměrnému tlaku na výkon na úkor vzdělávání. Změníme rovněž koeficienty ekonomické náročnosti, které jsou zastaralé a neodpovídají realitě, a zrovnoprávníme tak financování společenskovědních oborů.
- Obecně však podporujeme co největší autonomii a nezávislost vysokých škol. Současné mechanismy řízení kvality pokládáme za dostatečné; co se týče NAÚ, za zásadní považujeme udržení jeho nezávislosti a nestrannosti. O optimalizaci počtu VŠ neuvažujeme a zavádění školného odmítáme

3. **Současná úspěšná mezinárodní spolupráce VŠ s mnoha prestižními partnery v oblasti vědy a výzkumu a dalších tvůrčích činností zcela nepochybně posiluje prestiž České republiky a je důležitá i pro zásadní rozvoj znalostí absolventů VŠ a jejich schopnost se globálně prosadit na budoucích trzích výrobků, služeb a myšlenek. Výzkum, vývoj, inovace a další tvůrčí činnosti, včetně uměleckých, jsou proto na půdě vysokých škol v rozvinutých ekonomikách strategicky a cíleně podporovány. Jaké konkrétní plány pro podporu a rozvoj konkurenceschopnosti ČR v oblasti vědy a výzkumu a tvůrčích činností v oblasti vysokého školství vycházejí z vašeho programu?**

Mezinárodní spolupráce je pro rozvoj vědy a výzkumu zásadní. Podporu a rozšíření si zaslouží např. bilaterální grantové výzvy GA ČR, přičemž důraz by měl být kladen v první řadě na expanzi v rámci evropského prostoru. Pro rozvoj konkurenceschopnosti je důležité především vytváření prostředí se stabilním (dostatečným a dlouhodobějším) financováním a podmínkami.

4. **Autonomie a akademická samospráva vysokých škol byla ustavena a úspěšně rozvíjena po roce 1989 a garantuje existenci vysokých škol jako demokratických institucí, založených na široké diskusi a otevřené komunikaci. Tím se rovněž významně naplňuje tzv. třetí role VŠ, protože díky akademické samosprávě i mladá generace absolvuje vysokou školu demokracie a poznává význam slov klasika TGM "demokracie je diskuse". Vyjádřete se před volbami jasně, zda budete podporovat stávající podobu autonomie a samosprávy VŠ, anebo hodláte současný stav měnit, pokud ano, tak jakým způsobem?**

Autonomii vysokých škol v žádném případě nehodláme omezovat, naopak jsme otevření diskusi o jejím posilování, např. co se týče vnitřního členění, pravomocí jednotlivých částí univerzit či obsazování pracovních pozic.

5. **Jak budete podporovat mladé vysokoškolské talenty? Budete věnovat větší pozornost a podporu náročným oborům, jejichž absolventi se úspěšně mezinárodně prosazují? Plánujete rovněž systematicky podporovat poradenská centra na VŠ zabývající se duševním zdravím studentů? Zvýšili byste financování z veřejných zdrojů související se studiem studentů se specifickými potřebami? Jak podpoříte kvalitu uchazečů o vysokoškolské studium? Zejména jejich nízká připravenost v exaktních předmětech (matematika, fyzika, další přírodovědné předměty) klesá i v mezinárodních srovnáních, což je pro budoucí prosazování ČR na mezinárodní scéně alarmující.**

- Zásadní je vytvářet motivující a podporující prostředí, to je však věc, která přísluší především školám/fakultám samotným. Z úrovně státu by tedy měla podpora mít podobu především finanční, tak aby např. bylo možné poskytovat důstojná prospěchová stipendia, podporovat mobility, odměňovat publikační činnost atd.
- Péče o duševní zdraví studentů (i zaměstnanců) je potřebná a měla by být dostupná např. v podobě školních/fakultních psychologů.
- Tak jako je zajištěna podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základních a středních školách, má být zajištěna i pro studenty vysokých škol. Příkladem dobré praxe je např. středisko Teiresias při Masarykově univerzitě. Vznik podobně funkčních středisek bychom podpořili na všech VŠ.
- Kvalita uchazečů o VŠ studium se odvíjí od kvality nižších stupňů vzdělávací soustavy. Namísto „biflování“ kvant informací, z nichž si zapamatují přibližně 10 %, by žáci a studenti měli být především vedeni ke schopnosti samostatné práce a kritické práce s informacemi, měly by být lépe rozpoznávány a rozvíjeny jejich talenty a závěr středoškolského studia by neměl mít současnou podobu maturitní zkoušky s velmi nízkou výpovědní hodnotou, ale např. obhajoby projektu či závěrečné práce, která by pak mohla sloužit zaměstnavatelům či vysokým školám jako nástroj pro výběr uchazečů.

6. **Role učitele pro zajištění kvalitního a náročného vzdělávání studentů VŠ, vedoucího k úspěšnému uplatnění absolventů VŠ na pracovním trhu, je jistě zásadní. Průměrné mzdy vyučujících odborných asistentů na VŠ ale již zaostávají nejen za průměrnými mzdami vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, ale v oblasti školství i za průměrnými mzdami středoškolských učitelů. Hrozí tedy nejen častější odchody talentovaných vědců do zahraničí, ale i to, že vysoké školství začnou opouštět další kvalitní pedagogové a nadějní mladí odborní asistenti, což při nadcházejícím očekávaném zvyšování počtů studentů na VŠ v důsledku demografické křivky je alarmující. Jaké konkrétní kroky pro řešení výše popsané situace navrhuje?**

Stejně jako chceme navázat platy učitelů v nižších stupních vzdělávacího systému na medián mezd vysokoškolsky vzdělaných pracovníků (a automaticky je podle něj navyšovat), měly by být takto navázány i platy ve vysokém školství (a následně odstupňovány podle dosažené kvalifikace).

7. **Finanční situace doktorandů je především z důvodu velice nízkých stipendií dlouhodobě neudržitelná. Evropská Charta a Kodex pro vědecké pracovníky doporučují, aby se k doktorandům a doktorandkám přistupovalo jako k začínajícím výzkumníkům a výzkumnicím. Máte představu, jaký by měl být minimální garantovaný příjem studentů doktorského studia?**

Podobně jako je tomu v některých jiných zemích, neměli by doktorandi pobírat stipendium, ale být zaměstnanci univerzit pobírajícími adekvátní plat. Ten by se měl odvíjet od platů pracovníků s obdobnou kvalifikací, tj. lektorů či asistentů, a zohledňovat objem činností po doktorandech vyžadovaný.

8. **Značná část studentů si své VŠ studium financuje plně, či z větší části sama. Všechny náklady obecně se v poslední zvyšují, ale u dohod o provedení práce (DPP), které jsou velmi častou formou zaměstnání vysokoškolských studentů, však hranice 10 000 Kč, pod kterou se odvody neodvádí, zůstává neměnná. Podpoříte navýšení této částky, např. v návaznosti na minimální mzdu?**

Relativně vysoké zdanění práce je v ČR obecným problémem. Především u nízkopříjmových zaměstnanců chceme tuto situaci řešit snížením odvodů. Navýšení hranice pro odvody u DPP je však rovněž možným nástrojem, o jehož zavádění jsme připraveni vést debatu.

9. **Rostoucí byrokracie představuje stále významnější zátěž nejen pro občany ČR, ale je i značnou brzdou pro rozvoj kvality vysokého školství. Ukazuje se, že jedním z faktorů negativně ovlivňujících úbytek kvalitních a talentovaných akademických pracovníků a vědců je i jejich trvale rostoucí časová vytiženost zahrnující nejen vzdělávací, výzkumnou, vývojovou, uměleckou, projektovou, konzultační, ale i administrativní a další činnosti. Stále více je zřejmé, že bude nutné reagovat v co nejkratší době a nadměrnou administrativu a byrokracii, redukovat na únosnou mez, než se společnost včetně vysokých škol zbytným papírováním zahltí. Jak plánujete současné dusivé byrokratické prostředí ozdravit?**

Administrativní zátěž je nepochybně nutné snižovat na všech úrovních vzdělávací soustavy. Toho je možné docílit jednak elektronizací a sjednocováním požadovaných dokumentů a informací, ale jednak také např. zřizováním center administrativní podpory, která by školám a jejich pracovníkům od administrativy ulevovala.

10. **Budete otevřeně komunikovat s oběma oficiálními reprezentacemi vysokých škol, s Radou vysokých škol a Českou konferencí rektorů? Budete zodpovědně spolupracovat s reprezentacemi VŠ při přípravě legislativy a strategických dokumentů, které souvisí s vysokým školstvím? Na které vaše odborníky pro vysoké školství se budou moci reprezentace VŠ i samotné vysoké školy obracet v případě vašeho úspěchu ve volbách?**

Rozhodně ano – aby systém fungoval, musí být zapojeni všichni jeho aktéři. Obracet se je možné na Odbornou sekci Strany zelených pro vzdělávání a vědu (v současné době je její vedoucí Mgr. Jana Zůnová, zástupcem Mgr. Matouš Vencálek) – kontakty na vedení OS jsou dostupné ZDE: <https://www.zeleni.cz/odborne-sekce/>.